

**Wymagania edukacyjne dla uczniów klas V
na poszczególne oceny z przedmiotu: Historia i społeczeństwo**

aby uzyskać ocenę wyższą należy wykazać się wiedzą na ocenę niższą.

Niedostateczny

UCZEŃ:

Nie wie, co to jest wiek.

Nie umie określić na podstawie daty rocznej wieku.

Nie wie, kim byli: Stanisław August Poniatowski, Krzysztof Kolumb.

Nie zna dat: 1410, 1492, 1795.

Nie zna pojęć: dynastia, unia, odrodzenie, oświecenie, reformacja, monarchia, republika.

Nie potrafi na osi czasu zlokalizować średniowiecza, renesansu i oświecenia.

Nie potrafi wskazać na mapie: Krakowa, Warszawy, Wilna, ziem polskich pod zaborami.

Dopuszczający

UCZEŃ:

Wie, co to jest wiek.

Umie określić na podstawie daty rocznej wiek.

Potrafi uporządkować chronologicznie 3 najważniejsze wydarzenia z historii Polski do 1795 roku.

Wie, czym zajmowali się w średniowieczu: rycerze i zakonnicy.

Umie na podstawie rysunku nazwać elementy średniowiecznego miasta.

Odczytuje z mapy umieszczonej w podręczniku nazwy najważniejszych plemion słowiańskich zamieszkujących ziemie polskie w X wieku.

Wie, skąd pochodzi nazwa Polska.

Wie, kim byli: Mieszko I, Bolesław Chrobry, Kazimierz Wielki.

Zna daty: 966, 1000, 1364 i potrafi je zaznaczyć na osi czasu.

Zna pojęcia: dynastia, średniowiecze, unia, monarchia.

Potrafi na osi czasu zlokalizować: czasy prehistoryczne, starożytność, średniowiecze.

Potrafi wskazać na mapie: Kraków, Warszawę.

Zna daty: 1410, 1492, 1795 i potrafi je zaznaczyć na osi czasu.

Zna pojęcia: dynastia, unia, odrodzenie, oświecenie, reformacja, monarchia, republika, rozbiory.

Potrafi na osi czasu zlokalizować: średniowiecze, renesans, oświecenie.

Potrafi wskazać na mapie: Kraków, Warszawę, Wilno, ziemie polskie pod zaborami, Stany Zjednoczone, Francję.

Dostateczny

UCZEŃ:

Wie, co to jest era.

Posługuje się następującymi pojęciami: monarchia, republika, żak, gotyk, senior, wasal.

Opowiada legendę o palczatkach państwa polskiego.

Wymienia narzędzia rolnicze używane przez Słowian.

Umie wskazać na mapie cztery plemiona polskie zamieszkujące poszczególne ziemie.

Zna daty: 1025, 1226, 1320, 1370, 1385, 1411 i potrafi je zaznaczyć na osi czasu.

Potrafi na podstawie ilustracji opisać wygląd słowiańskiego grodu.

Określa okoliczności, w jakich doszło do chrztu Polski.

Wie, kim byli: Bolesław Krzywousty, Konrad Mazowiecki, św. Wojciech, Otton III, Władysław Łokietek, Kazimierz Wielki, Władysław Jagiełło, Jadwiga, Zygmunt Stary, Zygmunt August, Mikołaj Rej, Jan Kochanowski.

Wyjaśnia znaczenie terminów: relikwie, koronacja.

Opisuje przebieg zjazdu gnieźnieńskiego.

Ocenia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego w historii państwa polskiego.

Wyjaśnia znaczenie terminów: styl romański, styl gotycki, skryptorium, rozeta, rycerz, paż, giermek, mieszczanin.

Wymienia surowce budowlane, których używano w średniowieczu.

Potrafi opisać turniej rycerski.

Określa funkcję, jaką pełniły zamki w średniowieczu.

Wymienia cechy idealnego rycerza.

Odnajduje na mapie w podręczniku Pomorze Gdańskie, Wielkopolskę, Mazowsze, Małopolskę.

Wymienia osiągnięcia trzy Kazimierza Wielkiego.

Wyjaśnia, dlaczego Kazimierz uzyskał przydomek *Wielki*.

Posługuje się następującymi pojęciami: stan, sejm walny, wolna elekcja, przywilej, konstytucja, manufaktura, szlachta, renesans, humanizm, folwark, pańszczyzna.

Umie wskazać na mapie: Krew, tereny odkryte podczas wielkich odkryć geograficznych, Grunwald, Wiedeń.

Przedstawia przebieg bitwy pod Grunwaldem.

Zna daty: 1498, 1519 – 21, 1569, 1517, 1569 i potrafi je zaznaczyć na osi czasu.

Wie, kim byli: Vasco da Gama, Ferdynand Magellan, Marcin Luter, Leonardo da Vinci, Zygmunt August, Mikołaj Kopernik, Jan III Sobieski, Henryk Walezy, Stefan Czarniecki, Tadeusz Kościuszko, Wolter, Monteskiusz.

Tłumaczy, na czym polegała teoria Mikołaja Kopernika.

Przedstawia skład sejmu walnego.

Wymienia różne grupy tworzące stan szlachecki.

Wymienia postanowienia unii lubelskiej.

Wymienia państwa, którymi Rzeczpospolita prowadziła wojny w XVII wieku i wskazuje je na mapie.

Opisuje na podstawie ilustracji uzbrojenie husarza.

Omawia reformy Sejmu Wielkiego.

Wymienia główne postulaty Konstytucji 3 maja.

Wymienia państwa, które dokonały rozbiorów Polski.

Określa przyczyny wybuchu powstania kościuszkowskiego.

Wskazuje role kosynierów w walkach powstańczych.

Umie wymienić najważniejsze odkrycia i wynalazki XVII i XVIII wieku.

Potrafi wymienić najważniejsze bitwy oręża polskiego w XVII wieku.

Na podstawie ilustracji i tekstu z podręcznika wymienia charakterystyczne cechy sztuki barokowej i klasycystycznej.

Tłumaczy, czym była *Wielka encyklopedia francuska*.

Dobry

UCZEŃ:

Podaje imiona i nazwiska autorów średniowiecznych kronik zawierających legendy o początkach państwa polskiego.

Charakteryzuje wierzenia mieszkańców ziem polskich przed przyjęciem chrztu.

Potrafi opisać przyczyny przyjęcia chrztu.

Określa, jaką rolę ogrywali duchowni w państwie Mieszka I.

Wskazuje na mapie w podręczniku Gdańsk, Gniezno, ziemie Prusów oraz biskupstwa utworzone w Polsce.

Określa skutki misji i męczeńskiej śmierci Wojciecha.

Potrafi przedstawić dokonania Mieszka I, Bolesława Chrobrego, Bolesława Śmiałego, Bolesława Krzywoustego, Władysława Łokietka, Kazimierza Wielkiego.

Zna i ocenia wzorzec osobowy rycerza.

Umie opisać życie zakonne.

Potrafi opisać proces powstawania ksiąg i ich rozpowszechniania.

Umie wskazać główne cechy gotyku.

Porównuje styl romański i gotycki.

Potrafi wyjaśnić zwroty: *benedyktyńska praca, przeczytać książkę od deski do deski*.

Tłumaczy, na czym polegały turnieje rycerskie.

Odróżnia na podstawie ilustracji budynki zbudowane w stylu romańskim i gotyckim.

Stosuje pojęcia: skryptorium, pergamin, uniwersytet, paż, giermek, hołd lenny.

Wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski.

Wyjaśnia, jakie znaczenia miało dla Polski utrata Pomorza Gdańskiego.

Potrafi wyjaśnić sens powiedzenia: *Zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną*.

Zna daty: 1343, 1411, 1466 i potrafi je zaznaczyć na osi czasu.

Potrafi przedstawić dokonania Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Potrafi opisać okoliczności unii polsko – litewskiej w Krewie i w Lublinie.

Tłumaczy, jakie znaczenie miało dla Polski ponowne przyłączenie Pomorza Gdańskiego.

Umie wymienić główne ośrodki i osiągnięcia renesansu.

Stosuje pojęcia: patrycjat, plebs, monarchia absolutna, kmiecie, zagrodnicy, komornicy, pospólstwo, terror, artykuły henrykowskie, demokracja szlachecka, heliocentryzm, husaria, racjonalizm.

Wymienia głównych odkrywców i ich dokonania.

Wskazuje na mapie lądy i trasy, które przebyli Bartłomiej Diaz, Krzysztof Kolumb i Ferdynand Magellan.

Umie wskazać przyczyny i skutki wielkich odkryć geograficznych.

Określa, czym charakteryzowała się epoka renesansu.

Wymienia co najmniej dwa dzieła sztuki renesansowej.

Potrafi wyjaśnić twierdzenie *Rzeczpospolita szlachecka*.

Określa znaczenie, jakie miało dla Rzeczypospolitej wprowadzenie wolnej elekcji.

Tłumaczy, co gwarantowały szlachcie zapisy konfederacji warszawskiej.

Opowiada, jaką rolę odegrał Stefan Czarniecki w wojnie ze Szwedami.

Określa skutki zwycięstwa polskiego pod Wiedniem.

Wymienia przyczyny słabości i upadku Polski w XVIII wieku, dzieląc je na wewnętrzne i zewnętrzne.

Wskazuje na mapie ziemie utracone przez Rzeczpospolitą w czasie I i II rozbioru.

Wymienia działaczy, którzy dążyli do przeprowadzenia reformy państwa polskiego.

Tłumaczy, dlaczego Tadeusz Kościuszko wydał *Uniwersał Połaniecki*.

Wymienia miejsca głównych starć powstańców kościuszkowskich z armią rosyjską.

Wyjaśnia, dlaczego wielu myślicieli oświeceniowych krytykowało Kościół.

Tłumaczy, co spowodowało postęp nauki w epoce oświecenia.

Zna daty: 1489, 1573, 1569, 1655 – 1660, 1683, 1776, 1789 i potrafi je zaznaczyć na osi czasu.

Umie wymienić najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja.

Bardzo dobry

UCZEŃ:

Umie narysować uproszczone drzewo genealogiczne Piastów

Wyjaśnia, na czym polegał słowiański obrzęd postrzyżyn.

Porównuje przebieg współczesnych granic Polski z zasięgiem panowania Mieszka I, korzystając z mapy w podręczniku oraz aktualnej mapy politycznej Europy.

Omawia plany Ottona III dotyczące utworzenia cesarstwa chrześcijańskiego.

Wskazuje na fotografiach przyporę, portal, rozetę.

Przedstawia informacje na temat zabytków romańskich i gotyckich znajdujących się e jego miejscowości.

Podaje przykłady miejsc w Polsce, w których znajduje się zamek wzniesiony w średniowieczu lub ruiny tego typu budowli.

Przedstawia, jak zmieniały się metody produkcyjne wykorzystywane w średniowiecznym rolnictwie.

Porównuje wieś współczesną ze średniowieczną.

Ocenia politykę Krzyżaków i działalność zakonu na podbitych ziemiach.

Ocenia politykę wewnętrzną i zewnętrzną Kazimierza Wielkiego.

Zna okoliczności powstania Akademii Krakowskiej i jej organizację.

Potrafi uporządkować chronologicznie najważniejsze wydarzenia z historii Polski.

Określa, na podstawie drzewa genealogicznego dynastii Piastów i Andegawenów pokrewieństwo łączące przedstawicieli tych rodów.

Porównuje przebieg dwóch wojen z Krzyżakami, które Polska prowadziła w XV wieku., oraz wskazuje na wynikające z tych konfliktów korzyści.

Tłumaczy, jaki wpływ miały odkrycia geograficzne na wyobrażenia ludzi o świecie.

Tłumaczy, jakie znaczenia dla krajów europejskich miały kolonie.

Formułuje wnioski dotyczące niewolnictwa i wyraża swoją opinię na ten temat.

Omawia wpływ wynalazku Jana Gutenberga na zmianę światopoglądu ludzi na przełomie epok średniowiecza i renesansu.

Wskazuje na wpływy włoskie w Polsce ostatnich Jagiellonów.

Wymienia charakterystyczne elementy architektury renesansowej.

Porównuje, jaką rolę pełnił dawniej Zamek Królewski, z przeznaczeniem współczesnej siedziby prezydenta Polski.

Tłumaczy, na czym polegała przemiana rycerstwa w stan szlachecki.

Porównuje szlachecki sejm walny i współczesny parlament Polski.

Wymienia przyczyny wzrostu gospodarczego znaczenia szlachty.
Określa funkcję poszczególnych zabudowań wchodzących w skład folwarku szlacheckiego.
Porównuje funkcjonowanie portów morskich w XVI i XXI wieku.
Omawia prawa grup wyznaniowych we współczesnej Polsce.
Wskazuje różnice między *artykułami henrykowskimi* a *pacta conventa*.
Wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew stoczonych przez wojsko polskie w XVII wieku.
Porównuje zasięg terytorialny Rzeczypospolitej Obojga Narodów z granicami współczesnej Polski.
Ocenia postawę Tadeusza Rejtana.
Omawia skutki reformy oświaty w okresie stanisławowskim.
Porównuje Konstytucję 3 maja z obowiązującą obecnie konstytucją z 1997 roku.
Ocenia okoliczności, które spowodowały upadek Polski w XVIII wieku.
Opowiada o późniejszych losach Tadeusza Kościuszki.
Porównuje sztukę barokową i klasycystyczną.
Opowiada o rozwoju teatru i literatury w epoce baroku.
Umie wymienić główne osiągnięcia polskiego odrodzenia.
Umie wskazać na zmiany w ustroju Rzeczypospolitej i ocenić je.
Potrafi odnaleźć idee oświecenia we współczesności.
Umie uzasadnić, dlaczego dzień 3 maja jest świętem państwowym.
Wie, kim byli: Jan Gutenberg, Robespierre, Jan Kalwin, Kara Mustafa, Ludwik XVI.
Potrafi wytłumaczyć, dlaczego Targowica jest symbolem zdrady.
Potrafi porównać bitwy średniowieczne z bitwami XVII wieku.

Celujący

Otrzymuje uczeń, który:
Przeczytał **siedem lektur** z serii „Biblioteczka historyczna”.
Dokonał samodzielnej analizy treści historycznej poprzez udzielenie odpowiedzi pisemnej na pytania dołączone do każdej lektury.

Lektury do klasy V

Alina Lisowska – Niepokólczycka – „Bolesław zwany Chrobrym”.
Krzysztof Nowiński – „Obrona Głogowa”.
Jadwiga Stępieniowa – „Narodziny Uniwersytetu Krakowskiego”.
Maria Bogucka – „Gdańsk – port szlacheckiej Rzeczypospolitej”.
Andrzej Koskowski – „Pod murami Malborka”.
Stanisław Szostakowski – „Przeciw rycerzom Zakonu”.
Marceli Kosman – „Jagiello królem Polski”.
Marceli Kosman – „Nowinki, spory i zbory”.
Jerzy Pertek – „Zwycięstwo pod Oliwą”.
Stanisław Szostakowski – „Hołd pruski”.
Władysław Terlecki – „Od denara do złotówki”.
Józef Mitkowski – „Bolesław Krzywousty”.
Henryk Latoś – „Władysław Łokietek”.